

Alle kolmevuotiaan kielen kehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa musiikin keinoin

Virve Helminen

2023 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Alle kolmevuotiaan kielen kehityksen tukeminen
varhaiskasvatuksessa musiikin keinoin

Virve Helminen
Varhaiskasvatuksen osaaja
Opinnäytetyö
Joulukuu 2023

Virve Marja Leena Helminen

Alle kolmevuotiaan kielen kehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa musiikin keinoin

Vuosi 2023 Sivumäärä 21

Tämän kehittämistyyppisen opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä tietoisuutta alle kolmevuotiaiden kielen kehityksen tukemisesta musiikkikasvatuksen avulla ja syventää kirjoittajan omaa pedagogista osaamista varhaiskasvatuksessa.

Tavoitteena oli myös opinnäytetyön myötä muodostuvan musiikkilaukun kautta mahdollistaa varhaiskasvattajille työkalu, jonka avulla olisi helpompaa siirtää laululeikkien perinnettä sukupolvilta toisille. Opinnäytetyön toimeksiantajana oli Päijät-Hämeessä sijaitseva kunnallinen varhaiskasvatus yksikkö.

Opinnäytetyön tietoperusta käsittelee varhaiskasvatusta, alle kolmevuotiaan lapsen kielen kehitystä, kielen kehityksen haasteita ja niiden tukemista sekä musiikkikasvatusta ja sitä miten musiikkikasvatuksen avulla varhaiskasvatuksessa voidaan tukea lasten kielen kehitystä.

Opinnäytetyön tuloksena syntyneitä musiikkilaukkua on mahdollista hyödyntää varhaiskasvatuksessa toiminnan suunnittelun tukena pohdittaessa, miten musiikin keinoin voidaan tukea lasten kielellistä kehitystä. Musiikkilaukun laulut ovat helppoja ja hyvin varhaiskasvatuksen arkeen sopivia sekä niitä voidaan laulaa/leikkiä milloin tahansa.

Avainsanat: varhaiskasvatus, musiikki, kielenkehitys

Virve Helminen

Supporting the Language Development of Children Under the Age of Three Through Music in
Early Childhood Education

Year 2023

Pages

21

The aim of this development-oriented thesis was to increase awareness of supporting language development in children under the age of three through music education and to deepen the author's pedagogical expertise in early childhood education.

The goal was also to provide early childhood educators with a tool, in the form of a music bag developed as part of the thesis, to facilitate the transfer of singing and play traditions from one generation to another. The thesis was commissioned by a municipal early childhood education unit located in the Päijät-Häme region.

The theoretical database of the thesis covers early childhood education, language development in children under the age of three, challenges in language development and their support, as well as music education and how it can support children's language development in early childhood education.

The music bag developed as a result of the thesis can be utilized in early childhood education as a support for activity planning, considering how music can be used to support children's language development. The songs in the music bag are easy and suitable for everyday early childhood education, and they can be sung/played at any time.

Keywords: early childhood education, music, language development

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Kielen kehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa musiikin keinoin	7
2.1	Kielen kehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa	8
2.2	Kielen kehitys alle kolmevuotiaalla	9
2.3	Kielen kehityksen haasteet.....	11
3	Musiikkikasvatus kielen kehityksen tukena varhaiskasvatuksessa.....	12
4	Opinnäytetyön toteuttaminen	14
5	Musiikkilaukku	15
6	Pohdinta.....	17
	Lähteet.....	19
	Liitteet.....	22

1 Johdanto

Opinnäytetyöni aihe alkoi hahmottumaan pikkuhiljaa työskennellessäni varhaiskasvatuksessa. Olen havainnut, että lasten kielen kehityksen haasteet ovat selkeästi lisääntyneet ja ne saattavat tuottaa arjessa ongelmia lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Työyhteisössäni on useasti keskusteltu siitä, miten vanhojen hyväksi havaittujen laulujen ja leikkien perinne saataisiin siirtymään vanhemmilta työntekijöiltä nuoremmille. Näiden keskustelujen kautta koin tarpeelliseksi tutkia musiikin merkitystä kielen kehityksen tukena. Opinnäytetyöni on kehittämistyypinen opinnäytetyö, jonka tarkoituksena on tuottaa musiikkilaukku alle kolmevuotiaiden kielen kehityksen tukemiseen. Yhteistyökumppaninani on kunnallinen varhaiskasvatuksen yksikkö Päijät-Hämeessä.

Mustonen (2022) ottaa tutkimuksessaan esille ruutuajan määrän ja lapsen kielen kehityksen yhteyden. Mustonen toteaa, että lapsen yksin vietetty ruutu-aika voi haitata kielellistä kehitystä. Mustosen mukaan ruutuajan minuuttien sijaan kannattaa kääntää katse lapsen ja vanhemman vuorovaikutukseen. Tutkimuksessa ilmeni se, että mitä enemmän äideillä oli ruutu-aikaa, sitä suppeampi lasten käyttämä sanavarasto oli sekä sitä heikompi kokonaiskielellinen taso lapsilla oli. Negatiivinen yhteys sanastoon ja kokonaiskielelliseen tasoon oli vahvempi, jos sekä lapsi että äiti viettivät tahoillaan paljon aikaa laitteilla. Tämä Mustosen tutkimus tukee tietoa, kuinka tärkeää lapsen ja huoltajien keskinäinen vuorovaikutus on kielen kehityksen tukemisessa.

Sosionomin kompetensseissa mainitaan, että sosionomin on omassa toiminnassaan edistettävä hyvinvointia sekä työskenneltävä käyttäen varhaisen tuen ja kuntouttavaa työtettä. Sosionomin on työssään tuettava yksilön ja ryhmien kasvua ja kehitystä. (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2023, 1.) Näitä kompetensseja peilaten olen laatinut tavoitteeni tähän opinnäytetyöhöni. Opinnäytetyöni tavoitteena on lisätä tietoisuutta alle kolmevuotiaan kielen kehityksen tukemisesta musiikkikasvatuksen avulla sekä syventää pedagogista osaamista omassa työssäni varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyöstäni syntyvän musiikkilaukun kautta varhaiskasvatuksen kasvattajat saavat käyttöönsä toimintatuokioiden suunnitteluun työkalun ja näin laululeikkien perinne siirtyy sukupolvelta toiselle.

Opinnäytetyöni etenee teoreettisesti keskittyen alle kolmevuotiaan lapsen kielen kehitykseen ja sen haasteisiin. Kuvaan musiikin tärkeyden kielen kehityksen tukena. Opinnäytetyön liitteissä on musiikkilaukku, jonka laulu valinnat pohjautuvat omiin kokemuksiini sekä tutkittuun teorial tietoon. Tavoitteenani oli luoda selkeä ja helposti toteutettava aloituspakkaus varhaiskasvatuksen musiikkihetkeen, jota kasvattajien on helppo käyttää.

Musiikkilaulun laulut ovat helppoja ja hyvin varhaiskasvatuksen arkeen sopivia sekä niitä voidaan laulaa/leikkiä milloin tahansa. Laulujen rytmi ja sanat tukevat kielen kehitystä. Musiikkilaulun laulut kannustavat lapsia osallistumaan sekä kasvattajien kokeilemaan kenties jotain uutta tai muistelemaan vanhoja. Pohdinnassa tuon esille opinnäytetyön prosessin.

2 Kielen kehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa musiikin keinoin

Varhaiskasvatuslain (540/2018) 1luvun 2§:ssa määritetään varhaiskasvatuksen olevan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, joka muodostaa yhdessä opetuksen ja hoidon kanssa kokonaisuuden, jossa painotetaan pedagogiikkaa (Varhaiskasvatuslaki 540/2018). Varhaiskasvatus tuotetaan yhteiskunnallisena palveluna ja sen tavoitteena on edistää lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehittymistä sekä oppimista. Varhaiskasvatus toteutetaan yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus edistää lasten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa sekä ehkäisee syrjäytymistä ja siellä opitut tiedot ja taidot tukevat lapsen osallisuutta yhteiskunnassa.

Kunnat ovat velvollisia järjestämään varhaiskasvatuksen lapsen omalla äidinkielellään. ”Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, varhaiskasvatuslakiin ja varhaiskasvatuksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen.” Varhaiskasvatuksessa jokaiselle lapselle tulee laatia henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Kuntien on varhaiskasvatusta järjestäessä otettava huomioon myös kaikki ne velvoitteet sekä lainsäädäntö ja kansainväliset sopimukset, joihin Suomi on sitoutunut. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 16-17.)

Varhaiskasvatuksen järjestäjän on laadittava valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Paikallisessa suunnitelmassa voidaan painottaa kunnan erityispiirteitä sekä erityisesti pedagogiikka, mutta siitä ei voi jättää pois mitään lain, asetuksen tai valtakunnallisen suunnitelman edellyttämää sisältöä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 10-11.) Varhaiskasvatuksessa on otettava huomioon lapsen yksilöllinen kehitys ja tarpeet. Toiminta suunnitellaan niin, että kaikki lapset voivat osallistua omalla kehitystasolla. (Ahonen 2018, 8-9.) Pedagoginen toiminta toteutetaan yhteistyössä lapsen ja kasvattajien sekä ympäristön välillä. Heidän keskinäinen vuorovaikutuksensa muodostaa eheän kokonaisuuden, jossa hoito, kasvatus sekä opetus huomioidaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 22.)

Varhaiskasvatuksessa oppimisen alueet ovat pedagogisen toiminnan sisältöjä sekä keskeisiä tavoitteita. Oppimisen alueet ohjeistavat varhaiskasvattajia yhdessä lasten kanssa pedagogisen toiminnan suunnittelussa sekä toteutuksessa. Oppimisen alueet on jaettu viideksi kokonaisuudeksi, ja ne eivät ole erikseen toteutettavissa tai toisistaan irrallisia kokonaisuuksia. Oppimisen alueet ovat kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 44.) Tässä opinnäytetyössä kiinnitetään huomiota etenkin oppimisen alueisiin kielen rikas maailma sekä ilmaisun monet muodot, jotka liittyvät opinnäytetyöni aiheeseen ja tukevat omia tavoitteitani.

2.1 Kielen kehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa

Kielen rikas maailma oppimisen alueella nostetaan esille, että varhaiskasvatuksen tarkoituksena on vahvistaa lapsen kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä identiteetin kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa lapsen kielen kehityksen tukeminen mahdollistaa hänen monilukutaidon kehittymisen. Kieli on lapsen oppimisen kohde sekä väline. Kielen avulla lapsi hahmottaa erilaisia tilanteita ja asioita sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden henkilöiden kanssa, ja ilmaisee itseään sekä hankkii tietoa. Monipuolinen varhaiskasvatus sekä yhteistyö huoltajien kanssa tukee lapsen kielellistä kehitystä. Kehittyvät kielelliset taidot tarjoavat lapselle mahdollisuuden osallisuuteen, vaikuttamiseen sekä aktiiviseen toimiuuteen. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasta hänen omalla äidinkielellään yhdessä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa kannustetaan lasta johdonmukaisella palautteella hänen kielenkäyttö- ja vuorovaikutustaidoistaan. Palautteella tuetaan lapsen kielellisten identiteettien kehittymistä. Kielen oppimisen kannalta on varhaiskasvattajan tärkeää tiedostaa, että saman ikäiset lapset voivat kehittyä eri tavalla kielen kehityksen osa-alueilla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 44-45.)

Ahonen (2018, 165-166) ottaa esille sen seikan, että kieli on keskeinen tekijä vuorovaikutuksessa sekä se mahdollistaa mm. havainnoinnin, tiedon ja ajattelun jäsentämisen. Kieli määrittää kokonaisvaltaisesti lapsen kasvun ja kehityksen syntymästä alkaen. Lapsi muodostaa paikkansa kielen avulla hänen sosiaalisessa yhteisössään.

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on lapsen kielellisten valmiuksien sekä taitojen vahvistaminen ja kielellisen identiteetin kehittyminen. Monipuolinen ja kannustava vuorovaikutus tukee lapsen kielellisten taitojen kehittymistä. Lasta rohkaiseva palaute hänen kielenkäyttö- ja vuorovaikutustaidoistaan vahvistaa kielen käyttämistä. Varhaiskasvatuksessa lapsi tarvitsee kannustavan ilmapiirin vuorovaikutukseen toisten ihmisten kanssa. (Opetushallitus 2023.)

Lapsen kielellisen kehityksen osa-alueet jaetaan kuuteen eri kokonaisuuteen. Näitä ovat vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtämisen taidot, puheentuottamisen taidot, kielenkäyttötaidot, kielellinen muisti ja sanavarasto sekä kielitietoisuus. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 43.)

Laadukas varhaiskasvatus tarjoaa lapselle kielellisesti virikkeellisen ympäristön. Varhaiskasvatuksessa tulisi käyttää erilaisia toimintoja sekä materiaalia kielellisen kehityksen tukemiseen. Esimerkiksi loruttelu on suomalaiseseen kulttuuriin kuuluva tapa, jonka avulla voidaan tehdä lapsesta erilaisia havaintoja. Havainnot ovat tärkeitä kielellisen sekä oppimisen perustaa. Loru-avun avulla lapsen kielellinen tietoisuus lisääntyy. (Nurmilaakso 2011, 37.) Jokaisella lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteensä, ajatuksensa sekä tulla ymmärretyksi henkilökohtaisilla ilmaisun keinoilla. Lapsen uteliaisuus sekä halua oppia auttavat häntä erilaisten asioiden oppimisessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 23.)

Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta on kokonaisvaltaista ja sen tavoitteena on kehittää lapsen oppimista, hyvinvointia ja laaja-alaista osaamista (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 38). Kielen kehityksen tukemiseen on kiinnitettävä huomio mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, sillä varhainen puuttuminen ja tuen aloittaminen on tärkeää varhaislapsuudessa. Lapsen kielen kehityksen tukeminen voidaan aloittaa varhaiskasvatuksen pedagogisen keinoin. Puhumisen oppiminen edellyttää kielen sanaston, äänteiden sekä sääntöjen oppimisen. Sanojen tavuttaminen sekä taputtaminen auttaa äänteiden oppimisessa. (Alajoki 2018, 78-80.)

2.2 Kielen kehitys alle kolmevuotiaalla

Lapsen kielenkehitys alkaa vuorovaikutuksessa vanhempiin jo vauvaiässä. Vauvan itku, ääntely, kehonkieli sekä ilmeily vanhempien kanssa ovat tärkeitä vuorovaikutustilanteita, joissa lapsi oppii vastavuoroisuutta ja toisen huomioimista. Lapsen kielen kehitys on myös katsetta, eleitä, ilmeitä sekä erilaisia äänensävyjä. Vanhemman on tiedostettava, että vauvan ja taaperoikäisen kielenkehityksen tukemiseen on hoivan lisäksi muistettava lorutella sekä laulaa. (Aivoliitto 2023.)

Launonen (2022, 17-18) ottaa esille vuorovaikutuksen kielen kehityksen perustana. Ihmiset ovat toistensa kanssa vuorovaikutuksessa aina kun ovat toistensa seurassa. Viestintä voi olla vuorovaikutuksellista, vaikka se ei aina olisikaan kielellistä. Kielellinen vuorovaikutus on tietoisesta viestintää. Vuorovaikutustaidot kehittyvät heti lapsen synnyttyä. Niemitalo-Haapola, Haapala & Ukkola (2020, 9) korostavat varhaisen kielen kehityksen tärkeyttä kielenkehityksen kokonaisuudessa, jossa lapsen ympäristö sekä lähipiirin tietoisuus ovat tärkeässä roolissa. Arjen kohtaamiset ja rikas kielellinen ympäristö tukevat lapsen kielen kehitystä.

Normaalisti lapsi sisäistää puheen sekä kielen ja vuorovaikutustaidot eikä niihin tarvita opettamista. On muistettava, että lapselle on hyödyllistä lapsen tasoinen keskustelu ja kuulluksi tuleminen. (Niemitalo-Haapola ym. 2020, 11.) Myös Nurmilaakso (2011, 35) nostaa esille kielen kehityksen kannalta merkitykselliseksi sen, että lapselle puhutaan. Pienen lapselle se on erityisen tärkeää, sillä juuri puhuminen lisää lapsen sanavarastoa.

Lapsen kolmen ensimmäisen ikävuoden aikana kielenkehitys on nopeaa. Sanavarasto kasvaa sekä ilmaisu kehittyy. Lasten kielellisessä kehityksessä on isoja yksilöllisiä eroja. Lapsi havainnoi ympäristöään aktiivisesti, jonka pohjalta puheen tuottaminen kehittyy. Lapsen tunteet vaikuttavat myös puheen tuottamiseen. Lapselle puhe antaa sosiaalista vuorovaikutusta sekä se on hänelle tunteiden ja ajatusten viestintäväline. (Lyytinen 2014, 51.)

Pienelle lapselle kielen oppiminen on tärkeää, sillä sen avulla hankitaan sekä varastoidaan tietoja muistiin. Kielen oppiminen on lapsen koko kehitykselle tärkeä taito, kieli lisää ajattelun laajuutta sekä nopeutta. Pienelle lapselle oma kielellinen tietoisuus on osa kielen ja puheen kehittymistä. (Nurmilaakso 2011, 31.) Vauvan ääntelyaktiivisuuteen vaikuttaa hänen saama vuorovaikutuksen laatu sekä määrä. Vanhemmat luovat vuorovaikutukselle puitteet ja perustan. Vanhempien puhuessa erityisesti vauvalle on äänensävyllä merkitys varhaiseen kielen oppimiseen. Äänensävyn avulla lapsen tarkkaavaisuus lisääntyy. (Lyytinen 2014, 53.)

Haukilehto (2021) kuvaa lapsen normaalin kielen kehityksen kulkevan tietynlaisten kehitysvaiheiden mukaan. Vastasyntynyt ilmaisee itseään itkulla ja neljä kuukauden iässä lapsi oppii nauramaan. Kuuden kuukauden ikäinen lapsi jокелtelee sekä samassa yhteydessä alkaa käyttämään tavuja esim. ma ja pa. Näistä tavuista muodostuu aikanaan lapsen ensimmäiset sanat. Lapsen jокeltelu on puheliikkeiden harjoittelua.

Ensimmäiset sanat lapsi sanoo noin vuoden ikäisenä. Sanat voivat olla omalaatuisesti lausuttuja sekä yksikonsonanttisia. Yksivuotias tuntee sekä ymmärtää arkisia sanoja sekä lyhyitä ohjeita. Ennen kahden vuoden ikää lapsi oppii lyhyessä ajassa uusia sanoja paljon. Kahden vuoden ikäisenä lapsi alkaa oppimaan yhdistämään sanoja pieniksi lauseiksi. Lapsi on kahden vuoden ikäisenä kiinnostunut ympäristöstä ja esittää paljon ”mikä-kysymyksiä”. (Haukilehto 2021.)

Kolmevuotiaat ovat taitavia puhujia ja heidän puheensa on ymmärrettävää, mutta lapsilla voi olla puheessa omia sanoja, sillä kolmevuotiaalla voi ajatus olla nopeampaa kuin sanojen tuottaminen. Kolmevuotias ymmärtää aikuisten puhetta sekä hänellä on edelleen runsaasti miksi-kysymyksiä. (Haukilehto 2021.) Aivoliitto (2023) korostaa, että alle kolmevuotiaan puheen kehityksen kannalta on tärkeää käyttää puhuessa ilmeitä sekä eleitä ja tunteista puhuttaessa näytettävä tunne kasvoilla. Arjen sanoittaminen tukee puheen kehitystä ja auttaa lasta hahmottamaan ympäristöään.

2.3 Kielen kehityksen haasteet

Varhaiskasvatustalain 3§ mukaan varhaiskasvatuksella on edistettävä ”lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia” sekä ”tunnistettava lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmetyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä.” (Varhaiskasvatustalaki 540/2018.)

Kielen ja puheen kehitys on yksilöllistä ja se kehittyy erilaisten vaiheiden kautta. Vaikkakin lapsen kielen kehitys etenee yksilöllisesti saattaa kehityksessä olla piirteitä, jotka aiheuttavat huolta. Varhaiskasvattajien ja huoltajilla huolet lapsen kielen kehityksessä voivat poiketa toisistaan. Avoin ja luottamuksellinen yhteistyö huoltajien ja varhaiskasvatuksella välillä täydentävät toisiaan. (Korpilahti, Pihlaja & Lindevall 2022, 212.)

Poikkeavia piirteitä puheen kehityksessä kutsutaan kielen kehityksen haasteiksi. Kielen kehityksen haasteet näkyvät puheen tuottamisessa, ymmärtämisessä sekä kielen kehityksen viivästyjänä. Puheen kehityksen viivästyminen voi olla perinnöllinen eikä siihen liity neurologisia poikkeavuuksia, tunne-elämän tai ympäristötekijöiden poikkeavuuksia. (Ahonen, Määttä, Meronen & Lyytinen 2014, 72-73.)

Käypähoito-suosituksessa (2019) kehityksellinen kielen häiriö määritellään tilanteeksi, että lapsen kielen kehitys ei ole ikätasoista ja se vaikuttaa lapsen toimintakykyyn, vuorovaikutukseen sekä osallisuuteen. Kielenkehityksen haasteisiin puuttuminen on oltava oikea-aikaista. Kolmevuotiaiden puhe on yleensä ymmärrettävää, mutta ääntämisessä voi olla puutteita. Varhaiskasvattajan on oltava herkkä lapsen kaikille tunteille, tekemiselle sekä keskusteluissa hänen kanssaan. Varhaiskasvatuksella puhuttavan kielen on oltava selkeää sekä rikasta. (Korpilahti ym. 2022, 212.)

Puheen ja kielenkehityksen häiriöiden syy on harvoin yksiselitteinen, vaan vaikeudet johtuvat monesta tekijästä. Tämän hetken tutkimusten valossa monisyiset tekijät ovat yleisempiä kielenkehityksen häiriöiden takana. Perintötekijöiden mahdollisuutta kielenkehityksen häiriöiden synnyssä on tutkittu paljon. Tutkimuksissa on saatu vahvaa näyttöä siitä, että perintötekijöillä on osuutta kielenkehityksen häiriöiden syntymiseen. (Kunnari, Arkkila & Laasonen 2022, 19-20.)

Jääskö (2023) korosti, sitä kuinka suuri merkitys varhaiskasvatuksella on lapsen kielen kehityksen tukemisessa. Lapsi on päivisin ison osan valveilla olostaan varhaiskasvatuksella kasvatustajien kanssa. Jääskön mielestä kasvattajien keskustelut lasten kanssa tukevat kielen kehittymistä. Leikki, musiikki sekä lukeminen päivittäin on varhaiskasvatuksella toimintaa, joka tärkeässä roolissa lapsen kielen kehityksellä.

On muistettava, että varhaiskasvattajat ovat malleina lapselle siinä, miten he käyttävät kieltään. Lapsi oppii kasvattajilta puheen tuottamista sekä monia useita asioita kielen merkityksestä. Lapsen on saatava kannustusta sekä loogista palautetta omasta kielen käytöstä ja vuorovaikutustaidoistaan. Lapsen kielen käyttöä on hyvä dokumentoida sekä puhumisen lisäksi on syytä hyödyntää audiovisuaaliset, visuaaliset ja auditiiviset viestit sekä tekstit, jotka kehittävät lapsen monilukutaitoa. (Ahonen 2018, 167-168.)

3 Musiikkikasvatus kielen kehityksen tukena varhaiskasvatuksessa

Ilmaisun moniin muotoihin kuuluvan musiikkikasvatuksen tavoitteena on kasvattaa lapselle kokemuksia sekä vahvistaa lapsen suhdetta ja kiinnostusta musiikkiin. Lasta voidaan ohjata elämykselliseen musiikin kuunteluun sekä musiikin ääniympäristön havainnointiin. Lapsen valmius käsittää musiikin ja äänien tasoa, kestoja, voimaa ja sointia kehittyy leikinomaisen musiikillisen toiminnan kautta. Lapsen kanssa lauletaan, liikutaan, soitetaan soittimilla, lorutellaan sekä kuunnellaan erilaisia musiikin lajeja. Kasvattaja tuottaa lapselle kokemuksia perussykkeestä, sanarytmeistä sekä kehoittamisesta. Lasta rohkaistaan käyttämään mielikuvitustaan sekä itseilmaisuaan esimerkiksi liikkuen musiikin mukana. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 47.)

Samalla tavalla kuin puhuminen niin myös musiikki tukee kielen kehitystä. Musiikissa on samoja elementtejä kuin puheessa ja siksi lapselle uusien sanojen oppiminen laulujen avulla voi olla helpompaa kuin puhumalla. Musiikki myös kehittää tarkkaavaisuutta ja kuuntelutaitoa, joista on hyötyä puheen kehityksessä. Laulut eivät saa olla liian vaikeita ja niissä täytyy olla yksinkertainen sanasto. (Jääskö 2023.)

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on mahdollistaa monipuolinen musiikin maailmaan tutustuttaminen kaikille varhaiskasvatuksessa oleville lapsille. Varhaiskasvatuksen arjessa on huomiotava, että musiikki on läsnä kokoaikaisesti. Musiikin avulla lapsi voi ilmaista tunteitaan, omia ajatuksiaan ja kokemuksiaan. Jokaisen lapsen suhde musiikkiin on ainutlaatuinen ja henkilökohtainen. Musiikin avulla on siis mahdollista rakentaa vuorovaikutussuhde lapseen, vaikkei se muulla tavalla onnistuisi. (Ahonen 2018, 200.)

Musiikkikasvatus on vuorovaikutusta, jossa kasvattaja ja lapsi osallistuvat molemmat omalla tavallaan. Vuorovaikutus perustuu kokemuksiin sekä vastavuoroisuuteen ja antaa molemmille osapuolille uusia näkemyksiä. Musiikkikasvatuksessa on tärkeintä aitous sekä molempien osapuolten kuunteleminen. Lapsen kuunteleminen merkitsee välittämistä. Tutkimukset osoittavat, että pitkäkestoisella musiikkikasvatuksella lapsen empatiataito kehittyy. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 19-20.)

Tavoitteellinen musiikkikasvatus voidaan jakaa erilaisiin osa-alueisiin, joissa otetaan huomioon lapsen kehitystaso. Uudet asiat opitaan toistojen avulla ja leikin kautta. Lapset kokevat oppimisen yksilöinä sekä ryhmän yhtenä jäsenenä. Musiikkikasvatuksen tavoitteena on musiikin kuuluminen arkeen sekä sen säilyminen voimavarana koko elämän. (Lindeberg-Piironen & Ruokonen 2017, 135.)

Musiikki tarjoaa elämäämme nautintoa, iloa ja lohtua arkeen sekä juhlaan. Lapsille musiikki ja ääni antavat elämyksen tunteiden ja tarinoiden maailmaan. Musiikissa on samoja rakenteita, ääniä sekä taustamekanismia kuin puhekielessä. Musiikki kehittää myös puheeseen tarvittavia kuuloa, tarkkaavaisuutta sekä toisen huomioimista. (Torppa, Virtala, Kostilainen & Partanen 2020, 247.) Puhekielellä ja musiikilla on useita yhtäläisyyksiä, sillä molemmat ovat ihmisen luomia. Ihmisten välinen sosiaalinen vuorovaikutus rakennetaan puheen ja musiikin yhteisten ominaisuuksien pohjalle. Musiikin on todettu myös edistävän aivojen kehittymistä, joka edesauttaa puheen kehitystä. (Torppa ym. 2020, 248-249.)

Varhaiskasvatuksessa on paljon taustahälyä ja voi vaikeuttaa lapsen kielen kehittymistä. Lapsi saattaa väsyä hälyyn ja kuunteluun keskittyminen herpaantuu. Taustahälyssä musiikki ja laulaminen vahvistavat puheelle tärkeitä aistimuksia. Laulaessa suun liikkeet tulee huomatuksi ja se hyödyntää puheeseen keskittymistä. (Torppa ym. 2020, 260.) Lapselle usein laulaminen tukee kielen kehitystä niin, että lapsi voi jopa laulaa ennen puhumista tai oppia ne samanaikaisesti. Hoitotilanteissa lapselle tuttuun laulujen laulaminen tai loruttelu antaa hänelle turvallisuuden tunteen sekä hänen minuutensa kehittyä. Laulaessa tai lorutellessa vanhempi mahdollistaa lapselle kokonaisvaltaisia kokemuksia, jotka antavat hänelle hyvät lähtökohdat luovuuteen sekä oppimiseen. (Ruokonen 2011, 62-63.)

Äänen kesto ja siitä muodostuva rytmi on keskeistä kielen kehityksessä. Rytmien harjoittelu helpottaa lasta erittelemään puheen erilaisiin äännteisiin, sanoihin, tavuihin sekä lauseisiin. Lapsilla, joilla on vaikeuksia kielen hahmottamisessa ja puheen kehittämisessä rytmillisen musiikkikasvatuksen merkitys on tärkeää. Kaikki musiikilliset harjoitteet, kuten kehotaputukset, sanojen rytmitykset ja erilaisten rytmisoittimen käyttö auttavat lasta hahmottamisessa. Varhaiskasvatuksen arjessa loruilu, laulaminen sekä musiikin mukaan liikkuminen toimivat kuntouttavana toimintana niille lapselle, jolla voi olla oppimisvaikeuksia lukemisessa ja kirjoittamisessa tulevaisuudessa. (Ruokonen 2011, 68-69.)

Musiikkikasvatuksen yksi muoto on myös musiikkiliikunta, jossa yhdistetään musiikki, liike, kuuntelu ja laulaminen. Musiikkiliikunnalla tuetaan lapsen kehon toimintaa sekä kasvua aktiivisen liikkeen ja tekemisen kautta. Hieno- ja karkeamotoriset liikkeet, jotka tehdään musiikin avulla harjoittavat kokonaisvaltaisesti lapsen kehon hallintaa. Musiikkiliikunnalla vahvistetaan myös lapsen keskittymis- ja reaktiokykyä. Laululeikit ovat varhaiskasvatuksessa yleisesti käytetty musiikkiliikunnan muoto.

Laululeikeissä keskitytään kehon osien hahmottamiseen. Sormin leikittävät laululeikit kehittävät lapsella motorisia taitoja. Musiikkiliikunta tukee vuorovaikutus taitojen harjaantumista. (Seppänen, Tarvonen & Lindeberg-Piironen 2017,273-280.)

Suu on lapselle tärkeä ravinnon kannalta, mutta sitä tarvitaan myös puhumiseen ja viestintään. Kielen ja leuan sekä huulion tarkat ja koordinoituneet liikkeet ovat suun toiminnassa tärkeitä. Suujumppa voidaan yhdistää musiikkiin sekä se on hyödyllistä kaikille. Suujumppassa harjoitetaan kasvojen ja suun lihaksistoa. Kasvojen alueen lihaksiston toiminta tukee puheen kehittymistä sekä tuottamista. Kasvattaja toteuttaa suujumppaa musiikin avulla innostavasti ja niin ettei lapsi edes huomaa tekevänsä harjoitteita. Suujumppa voidaan aloittaa heti, kun lapsi alkaa matkia aikuisen ilmeitä. (Pohjakallio 2017, 7-9.)

Lapselle kehittyy tuntemus kielellisestä minuudesta 16-18 kuukauden iässä. Kieli toimii viestinnän välineenä ja luo lähtökohdat vuorovaikutukselle sekä toisten ihmisten ja itsensä ymmärtämiselle. Lapsi voi puhua kahden sanan lauseita, mutta saattaa osata laulaa säkeen, jossa on kuudesta kahdeksaan sanaa. Lyhyet laulut lapsen arjesta auttavat häntä oppimaan uusia sanoja sekä ruokkimaan hänen mielikuvitustansa. Puolitoistavuotias lapsi saattaa touhuillaan laulaen kertoa päivän tapahtua. (Ruokonen 2011, 65-66.)

Kaksivuotias lapsi laulaa helppoja melodioita sekä rytmejä sisältäviä lauluja. Laulaminen voi jatkua lakkaamatta eikä siinä ole suunnitelmallisuutta. Samalla tuttujen laulujen jäljittely lisääntyy ja niitä liitetään lapsen omiin lauluihin. Kolmevuotias voi laulaa jo tutun laulun kokonaan ja hän osallistuu mielellään laululeikkeihin. Laulettavien laulujen on oltava lyhyitä ja ne on toistettava usein. Kasvattaja ohjaa monipuolisesti laululeikkejä sekä lauluja antaen samalla puhekasvatusta, jota lapsen on helppo jäljittää. (Ruokonen 2011, 66-67.)

4 Opinnäytetyön toteuttaminen

Opinnäytetyötä tehdessäni toimin eettisesti sekä viitaukset kunnioittavat alkuperäistä tekstiä. En ole kopioinut toisen enkä omaani tekstiä tähän työhöni. Hirsijärvi, Remes & Sajavaara (2009, 23-24) korostavat, että eettisesti hyvä raportointi noudattaa kunnioittavaa tieteellistä käytäntöä ja toisten tutkijoiden kunnioittamista sekä arvoa.

Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa ammatillinen tuotos, jonka tarkoituksena on palvella tiettyä kohderyhmää. Toiminnallisessa opinnäytetyössä ei toteudu tapaustutkimuksen eikä toimintatutkimuksen reunaehdot, tavoitteet tai tieteellisen tutkimuksen vaatimukset. Toiminnallisessa opinnäytetyössä lopputuloksena on tuotos sekä raportti, jossa kuvataan sekä perustellaan tuotokseen liittyviä valintoja. Tuotoksen perustelut kootaan ammatillisesta lähdekirjallisuudesta. (Kostamo, Airaksinen & Vilka 2022, 11-12.)

Työelämäkumppanin kanssa on tehty opinnäytetyösopimus, jossa on määritelty tarkasti opinnäytetyön aikataulu, työelämäkumppanin sekä ohjaajan rooli työn edetessä. Yhteistyö on ollut tiivistä ja sujuvaa koko projektin ajan. Osasin hyödyntää opinnäytetyön ohjaajan ohjausta sekä tuoda esille omia pohdintojani ja näkemyksiäni opinnäytetyöprosessin aikana.

Työelämäkumppani palautteessaan tuo esille opinnäytetyön aiheen tärkeyden ja ajankohtaisuuden, ottaen esille lasten kielen kehityksen haasteiden lisääntymisen lähivuosien aikana. Työelämäkumppanin palautteessa painotetaan opinnäytetyön työelämästä nousutta kehittämiskohdetta, kielen kehityksen tukeminen musiikin keinoin, sillä työyhteisössä on keskusteltu hyvien laulujen ja laululeikkien kasaamisesta yhteen nippuun. Opinnäytetyö jaetaan luettavaksi työelämäkumppanin varhaiskasvatuksen henkilökunnalle lisäämään tietoisuutta siitä, että myös musiikin keinoin voidaan tukea lapsen kielen kehitystä.

5 Musiikkilaukku

Musiikkilaukun suunnittelussa käytin apuna teoriapohjaa sekä omaa kokemusta työstäni varhaiskasvatuksessa. Varsinaista tutkimusta en suorittanut musiikin merkityksestä kielen kehityksen tukena varhaiskasvatuksessa, mutta kävin hyvin antoisia keskusteluja kollegoitteni kanssa omalla työpaikalla, joka toimi myös työelämäkumppaninani tässä opinnäytetyössä. Tarkoitukseni oli tehdä kattavampi kokonaisuus, mutta aikataulu haasteet rajoittivat musiikkilaukun sisältöä.

Musiikkilaukun tarkoituksena on auttaa varhaiskasvatuksen kasvattajaa musiikkihetken järjestämisessä, jolla tuetaan alle kolmevuotiaan kielellisestä kehitystä. Tästä musiikkilaukusta saa hyvän alun musiikkihetkeen ja jokainen sen käyttäjä voi itse suunnitella siihen jatkoa. Halusin musiikkilaukun olevan selkeä ja helppokäyttöinen. Laukun sisällössä ei ole uutta musiikkia, vaan kaikki laulut ovat tuttuja lastenlauluja.

Musiikkilaukussa on neljä laulua, joihin kaikkiin kuuluu leikki. Alkulaululla toivotetaan kaikki tervetulleeksi sekä luodaan positiivinen ja turvallinen ilmapiiri musiikkihetkelle. Lapset osallistetaan hetkeen sekä annetaan jokaisen olla oma itsensä. Lindeberg-Piironen & Ruokonen (2017, 19-20) tuovat esille, että musiikkikasvatus on vuorovaikutusta, jossa kasvattaja ja lapsi osallistuvat molemmat omalla tavallaan. Alkulaulussa luodaan vuorovaikutuksellinen suhde kasvattajan ja lapsen välille.

Toinen laulu on pupuperheen laulu, jossa lapset otetaan kokonaisvaltaisesti mukaan laulaan ja leikkimään. Lapsille annetaan mahdollisuus tässä laulussa kertoa omia tunteitaan, joita sitten voidaan pupuperheenä esittää. Kuten Aivoliiton sivuilla mainitaan (2023) lapsen puheen kehityksen kannalta on tärkeä käyttää puhuessa ilmeitä sekä eleitä ja tunteista puhuttaessa näytettävä tunne kasvoilla. Tähän tietoon peilaten voidaan myös laulattaessa näyttää tunteita. Pupuperheen laulussa otetaan myös mukaan sormien hahmottaminen ja harjoitellaan yhden sormen nostoa sekä koko käden liikuttamista musiikin tahtiin. Pupuperheenlaulussa toteutetaan (Seppänen ym. 2017 273-280) esille ottamaa laululeikkien kehon osien hahmottamista sekä sormin leikittävien laululeikkien motoristen taitojen kehittymistä.

Kolmas laulu on hämä-hämähäkki ja siinä myös keskitytään kehon osien hahmottamiseen. Hämä-hämähäkki laulu voidaan myös lallattaa ja samalla toteuttaa suujumppaa. Pohjakallio (2017) mainitsee, että suujumpan yhdistäminen musiikkiin on helppoa sekä se on hyödyllistä kaikille. Suujumppa harjoittaa kasvojen ja suun lihaksistoa. Kasvojen alueen lihaksiston toiminta tukee puheen kehittymistä sekä tuottamista. Kasvattaja tavoitteena on toteuttaa suujumppaa musiikin avulla innostavasti ja niin ettei lapsi edes huomaa tekevänsä harjoitteita.

Loppulaulussa otetaan rytmitys mukaan lauluun. Ruokonen (2011) korostaa, että äänen kesto ja siitä muodostuva rytmi on keskeistä kielen kehityksessä. Rytmien harjoittelu helpottaa lasta erittelemään puheen erilaisiin äänneisiin, sanoihin, tavuihin sekä lauseisiin. Erityisesti lapsilla, joilla on vaikeuksia kielen hahmottamisessa ja puheen kehittämisessä on rytmillisen musiikkikasvatuksen merkitys tärkeää. Kaikki musiikilliset harjoitteet, kuten kehotaputukset, sanojen rytmitykset ja erilaisten rytmisoittimen käyttö auttavat lasta hahmottamisessa. Loppulaulu kertoo lapsille, että musiikkituokio on ohi.

Lapset osallistutetaan heidän omien taitojensa mukaisesti näissä lauluissa musiikkihetkeen. Kasvattajan ja lasten välinen vuorovaikutus korostuu koko musiikkihetkessä. Lauluja voidaan toistaa useamman kerran, jotta lapset muistaisivat laulujen sanoja sekä leikkien sisältöä. Ruokonen (2011 66-67) toteaa, että kolmevuotias voi laulaa jo tutun laulun kokonaan ja hän osallistuu mielellään laululeikkeihin. Laulettavien laulujen on oltava lyhyitä ja ne on toistettava usein.

Laukun sisältö tukee kasvattajan ja lapsen kokonaisvaltaista vuorovaikutusta sekä laulujen sanat ovat yksinkertaisia, joita on helppo lapsen toistaa. Lapsen on helppo oppia laulujen sanat toistojen sekä leikkien avulla. Laulujen rytmi on keskeistä kielen kehityksen tukemista. Musiikkilaukun laulujen rytmittäminen on helppoa ja toivonkin, että laulun käyttäjä aloittaa rytmittämisen heti alkulaulusta. Suujumppa voidaan yhdistää musiikkiin ja musiikkilaukun lauluissa voidaan kaikissa harjoittaa suujumppaa samalla kuin niitä lauletaan.

Musiikkilaukkuun olisi voinut sisältää vieläkin enemmän lauluja sekä leikkejä, mutta sen toteuttaminen olisi kuitenkin vaatinut enemmän aikaa. Musiikkilaukkuun on helppo lisätä lauluja ja lähteä kehittämään siitä kattavampaa kokonaisuutta. Musiikkilaukku tulee omaan ryhmään kokeiluun heti kun tämä opinnäyteprosessi on valmis ja uskon, että laukun sisältö kasvaa pedagogisen painotuksen mukaisesti koko kuntamme varhaiskasvatuksessa. Musiikkilaukua voidaan myös kehittää vuodenaikojen sekä juhlapäivien mukaisesti. Toivottavaa olisi, että joku näkisi tässä mahdollisuuden omaan opinnäytetyön aiheeksi ja näin musiikkilaukku saisi jatkoa, ehkäpä tutkimuksen muodossa.

6 Pohdinta

Tavoitteenani oli tutustua laaja-alaisemmin musiikkikasvatuksen hyötyihin kielen kehityshaasteiden tukemisessa varhaiskasvatuksessa alle kolmevuotiaille sekä tutustua musiikkikasvatukseen laajemmin, jotta voin hyödyntää sitä työssäni varhaiskasvatuksessa opettajana/sosionomina. Opinnäytetyössäni hain teoreettista sekä näkemyksellistä tietoa alle kolmevuotiaiden musiikkikasvatuksesta kielen kehityshaasteiden tukemisessa sekä toteutin musiikkilaukun.

Opinnäytetyöprosessi oli minulle raskas, mutta antoisa. Innostus tekemiseen ei aina ollut paras mahdollinen, mutta opinnäytetyöni ohjaaja sekä ohjaava lehtori saivat minuun valettua uskoa, että tämä toimii ja ns. maaliin päästään. Itse valitsemani aihe ja sen tärkeys oli se motivaattori, joka antoi uskoa, että tämä toimii. Kehittämistyyppinen/toiminnallinen opinnäytetyö antoi mahdollisuuden kehittää itseäni tieto- ja taito-osaamisen saralla. Koen, että oma ammatillinen osaamiseni syveni ja oma pedagoginen toimintani sai vahvistusta erityisesti tieto-osaamisessa. Koen, että saavutin opinnäytetyölleni asettamani tavoitteet ja jatkan musiikkilaukun kehittämistä omassa varhaiskasvatuksen lapsiryhmässä heti joulumusiikkilaukun muodossa.

Tämän opinnäytetyön tekeminen muistutti itselleni, sen kuinka tärkeää on lukea, lorutella ja laulaa lasten kanssa. Näiden edellä mainittujen ei tarvitse olla mitään monimutkaisia, paljon ennakkotyötä tarvitsevia hetkiä. Ne voivat olla yksinkertaisia spontaanisti syntyneitä tilanteita, joissa pääasiana on se, että lapsi otetaan mukaan ja annetaan mahdollisuus vuorovaikutukseen. Mielestäni alle kolmevuotiaan pedagogiikka keskittyy arkeen, hoivaan ja huolenpitoon sekä hyvin hoidettuihin siirtymätilanteisiin. Siksi koen, että juuri arkeen musiikin sekä laulujen ja lorujen tuominen on hyvin hoidettua pedagogiikkaa.

Suurin motivoiva tekijä oli kuitenkin se, että oma huomioni on, kuinka kielenkehityksen haasteet varhaiskasvatuksessa lisääntyvät ja jopa pahenevat. Lasten kielen kehityksen haasteet ovat nykypäivänä moninaisia, mutta varhaiskasvatuksessa on myös kehittämistä lapsen kielen kehityksen tukemisen osa-alueella.

Monikulttuurisuus lisääntyy Suomessa koko ajan sekä varhaiskasvatuksessa ryhmäkoot kasvavat samanaikaisesti, niin mietin miten käy niille lapsille, joilla on kielenkehityksessä haasteita, saavatko he tarpeeksi tukea. Ryhmäkokojen kasvaminen tekee varhaiskasvatuksesta hektisempää, niin onko meillä ammattilaisilla tarpeeksi aikaa tarpeeksi tukemaan lapsia kielenkehityksen haasteissa.

Pohdin myös, kuinka koronapandemian aikana maskien käyttö näkyy tämän päivän lasten kielen kehityksen haasteissa. Vuonna 2023 kolme vuotta täyttävät lapset ovat syntyneet juuri ns. pahimpaan pandemia aikaan. Ihmisten välinen vuorovaikutus oli minimissään sekä kasvojen ilmeet ja eleet jäivät maskien alle. Opinnäytetyöni teoria osuus painottaa vuorovaikutuksen tärkeyttä sekä kasvojen liikkeiden ja aikuisen puheen matkimista lapsen kielen kehityksessä, joka valitettavasti oli koronapandemian aikana vähäistä maskien käytön vuoksi.

On muistettava, että varhaiskasvatuksella ei ole yksin vastuu lapsen kielenkehityksen tukemisessa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022,16) mainitaan, että varhaiskasvatuksen on tehtävänä tukea lapsen kokonaisvaltaista kasvua, oppimista sekä kehitystä yhteistyössä huoltajien kanssa sekä tukea huoltajia lapsen kasvatuksessa.

Musiikkilaukun sisältö on yksinkertainen ja laulujen leikit ovat helppo oppia. YouTube-linkit näyttävät selkeästi, miten leikit leikitään, vaikka ne olisivat musiikkilaukun käyttäjälle vieraita. Koen, että musiikkilaukku on hyvä pohja aloittaa musiikkituokion pitäminen varhaiskasvatuksessa. Musiikkilaukun käyttäjä voi oman mielenkiinnon mukaan etsiä siihen lisää lauluja tai loruja. Itse ajattelin omaa työhön jatko jalostaa laukkua niin, että siihen tulisivat kuvat sekä tukiviittomat. Ja laukkuun voi koko työyhteisö ryhtyä keräämään kielen kehitystä lauluja sekä loruja.

Toivon, että jokainen musiikkilaukun käyttäjä kokee onnistumista musiikkituokion järjestämisessä ja pääasia on, että lapset nauttivat lauluista sekä niiden avulla saavat vahvistusta kielen kehittämisessä. Varhaiskasvatuksen kasvattajat käyttäkää musiikkia arjessa rohkeasti.

Lähteet

Ahonen, L. 2018. Vasun käyttöopas. Keuruu: Otava

Ahonen, T., Määttä, S., Meronen, A. & Lyytinen, P. 2014. Kielenkehityksen vaikeudet. Teoksessa Siiskonen, T., Aro, T., Ahonen, T., Ketonen, R.(toim.) Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaiskasvatuksessa. Juva: Bookwell, 72-73.

Aivoliitto 2023. Puheen ja kielenkehitys. Viitattu 1.10.2023. <https://www.aivoliitto.fi/kommunikaatiokeskus/kehityksellinenkieliharvio/puheen-ja-kielen-kehitys/#d3e05320>

Alajoki, A. 2011. Lapsen tuen tarve kielellisessä kehityksessä ja siihen vastaaminen varhaiskasvatuksen keinoin. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L. (toim.) Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki. Yliopistopaino Oy, 78-80.

Haukilehto, M. 2021. Viitattu 23.10.2023. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00413>

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Korpilahti, P., Pihlaja, P. & Lindevall, P. 2022. Puheen, kielen ja kommunikoinnin kehityksen vaikeudet. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala, R.(toim.) Varhaiserityiskasvatus. Keuruu: Otava, 212.

Kostamo, P., Airaksinen, T. & Vilkkä, H. 2022. Kirjoita itsesi asiantuntijaksi. Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Tallinna: As Printon.

Kunnari, S., Arkkila, E. & Laasonen, M. 2022 Puheen ja kielen kehityksen vaikeuksien syyt, esiintyvyys ja ilmiäiset. Teoksessa Kunnari, S. & Laasonen, M.(toim.) Lasten kielelliset vaikeudet Haasteiden tunnistaminen ja kuntoutus. Keuruu: Otava, 19-20

Käypä hoito -suositus 2019. Kehityksellinen kielihäiriö (kielellinen erityisvaikeus, lapset ja nuoret). Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. Viitattu 5.10.2023 <https://www.kaypa-hoito.fi/hoi50085>

Launonen, K. 2022. Vuorovaikutus. Kehitys, riskit ja tukeminen kuntoutuksen keinoin. Turku: Hansaprint

Lindeberg-Piironen, A. & Ruokonen, I. 2017. Musiikki ja me. Teoksessa Lindeberg-Piironen, A. & Ruokonen, I.(toim.) Musiikki varhaiskasvatuksessa-käsikirja. Tallinna: Paino Printall, 19-20,135.

Lyytinen, P. 2014. Kielenkehityksen varhaiset vaiheet. Teoksessa Siiskonen, T., Aro, T., Ahonen, T., Ketonen, R.(toim.) Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaiskasvatuksessa. Juva: Bookwell, 51-53.

Mustonen, R. 2022 Digilaitteiden käyttö voi vaikuttaa lapsen kielelliseen kehitykseen. Helsingin yliopisto. Viitattu 2.12.2023. <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/aivot/digilaitteiden-kaytto-voi-vaikuttaa-lapsen-kielelliseen-kehitykseen>

Niemitalo-Haapola, E., Haapala, S. & Ukkola, S. 2020. Johdanto. Teoksessa Niemitalo-Haapola, E., Haapala, S. & Ukkola, S(toim.) Lapsen kielenkehitys Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Keuruu: Otava, 9-11.

Nurmilaakso, M. 2011. Pienen lapsen kielellinen tietoisuus osana kielen kehitystä. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L. (toim.) Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Unigrafia-Yliopistopaino, 37.

Opetushallitus (2023). Kielen rikas maailma -materiaali. Viitattu 3.10.2023. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kielten-rikas-maailma-materiaali>

Pohjankallio, A-K. 2017. Suupoppia lastenlaulukirja. Avainsäätö

Ruokonen, I. 2011. Musiikin monet kielet. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L (toim.) Lapsi ja kieli, kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Unigrafia-Yliopistopaino 62-69.

Seppänen, E., Tarvonen, L. & Lindeberg-Piiroinen, A. 2017. Musiikkiliikunta. Teoksessa Lindeberg-Piiroinen, A. & Ruokonen, I.(toim.) Musiikki varhaiskasvatuksessa-käsikirja. Tallinna: Paino Printall,273-280.

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. 20.4.2023. (Verkkojulkaisu) Viitattu 06.11.2023. <https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/wp-content/uploads/2023/04/SOSIAALIALAN-AMMATTIKORKEAKOULUTUKSEN-KOMPETENSSIT-2023.pdf>

Torppa, R., Virtala, P., Kostilainen, K. & Partanen, E. 2020 Musiikki ja lapsen kielenkehitys. Teoksessa Niemitalo-Haapola, E., Haapala, S. & Ukkola, S(toim.) Lapsen kielenkehitys Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Keuruu: Otava, 247-249.

Varhaiskasvatuslaki 540/2018.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Viitattu 26.09.2023 <https://www.oph.fi/fi/ti-lastot-ja-julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2022>

Julkaisemattomat lähteet

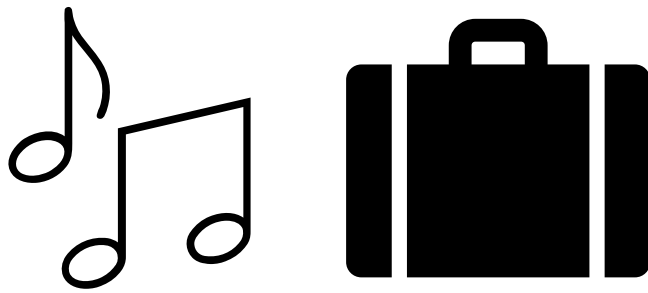
Jääskö, P. 2023. Lapsen kielellisten taitojen tukeminen varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Zoom-luento 4.10.2023. Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri, Oulu.

Liitteet

Liite 1: Musiikkilaukku	23
-------------------------------	----

Liite 1: Musiikkilaukku

MUSIKKILAUKKU

Laurean AMK

Virve Helminen

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
2. KIELEN KEHITYS JA MUSIIKKI	2
3. ALOITUSLAULU	3
4. PUPUPERHE	4
5. HÄMÄ-HÄMÄHÄKKI	5
6. LOPETUSLAULU	6
7. VINKKEJÄ/LISÄMATERIAALI	7
8. LÄHTEET	8

JOHDANTO

Musiikkilaukku on kehitetty opinnäytetyön tuotoksena varhaiskasvatukseen alle kolmevuotiaiden kielen kehityksen tukemiseksi musiikin keinoin. Musiikkilaukku sai alkunsa työskennellessäni varhaiskasvatuksen opettajana ja havainnoistani alle kolmevuotiaiden kielen kehityksen haasteiden lisääntymisestä. Musiikkilaukun sisältö tukeutuu tutkittuun teorian tietoon. Tavoitteenani oli luoda selkeä ja helposti toteutettava aloituspakkaus varhaiskasvatuksen musiikkihetkeen, jota kasvattajien on helppo käyttää.

Musiikkilaukun laulut ovat toteutettavissa olevia ja hyvin varhaiskasvatuksen arkeen sopivia sekä niitä voidaan laulaa/leikkiä milloin tahansa. Laulujen rytmi ja sanat tukevat kielen kehitystä. Musiikkilaukun laulut kannustavat lapsia osallistumaan sekä kasvattajien kokeilemaan kenties jotain uutta tai muistelemaan vanhoja.

Torppa, Virtala, Kostilainen & Partanen (2020, 247.) Ottavat esille, että puhekielellä ja musiikilla on useita yhtäläisyyksiä, sillä molemmat ovat ihmisen luomia. Ihmisten välinen sosiaalinen vuorovaikutus rakennetaan puheen ja musiikin yhteisten ominaisuuksien pohjalle. Musiikin on todettu myös edistävän aivojen kehittymistä, joka edesauttaa puheen kehitystä.

Seuraavalla sivulla on nostettu teoriaosuudesta tärkeimpiä havaintoja kielen kehityksen ja musiikin yhteydestä.

Antoisia hetkiä musiikkilaukun parissa!

KIELENKEHITYS JA MUSIIKKI

Kieli on keskeinen tekijä vuorovaikutuksessa. (Opetushallitus 2023)

Laadukas varhaiskasvatus tarjoaa lapselle kielellisesti virikkeellisen ympäristön. (Nurmilaakso 2011,37)

Musiikin avulla lapsi voi ilmaista omia ajatuksiaan, kokemuksiaan tai tunteita. (Ahonen 2018,200)

Musiikkikasvatus on vuorovaikutusta, johon kasvattaja ja lapsi osallistuvat molemmat omalla tavallaan. (Lindberg-Piiroinen & Ruokonen 2017,19-20)

Uudet asiat opitaan toistojen kautta ja leikin avulla. (Lindberg-Piiroinen & Ruokonen 2017,135)

Kasvojen alueen lihaksiston toiminta tukee puheen kehittymistä sekä tuottamista. (Pohjakallio 2017,7-9.)

Rytmin harjoittelu helpottaa lasta erittelemään puheen erilaisiin äänteisiin, sanoihin, tavuihin sekä lauseisiin. (Ruokonen 2011, 68-69.)

Lyhyet laulut lapsen arjesta auttavat häntä oppimaan uusia sanoja sekä ruokkimaan hänen mielikuvitustaan. (Ruokonen 2011, 65-66.)

Lapselle usein laulaminen tukee kielenkehitystä niin, että lapsi voi jopa laulaa ennen puhumista tai oppia ne samanaikaisesti. (Ruokonen 2011, 62-63.)

Laulettavien laulujen on oltava lyhyitä ja niitä on toistettava usein. Kasvattaja ohjaa monipuolisesti laulellejä sekä lauluja antaen samalla puhekasvatusta, jota lapsen on helppo jäljitellä. (Ruokonen 2011, 66-67.)

ALOITUSLAULU

Tässä X-kirjaimen kohdalle lauletaan sen lapsen nimi, joka on paikalla. Kaikille paikalla oleville lapsille lauletaan erikseen. Alla olevassa YouTube-linkistä voi kuunnella laulun. Kyseisessä linkissä lauletaan seuraavissa kappaleissa tytöistä ja pojista, joka nykypäivänä ei vastaa varhaiskasvatuksen sukupuolisensitiivisyyttä. Kannattaa siis miettiä onko kyseisen kappaleen soittaminen lasten kuullen pedagogisesti oikein.

X-kulta, X-kulta,
kiva kun oot täällä,
aijai aijaijai,
kiva kun oot täällä.

https://www.youtube.com/watch?v=R_nh8ilo-Ug

PUPUPERHE (Sanat & sävel Marja-Riitta Väkevä)

Pupuperheen laulussa otetaan kädet mukaan leikkimään. Jos laulu on aivan vieras, niin kannattaa katsoa alla olevalta videolta, miten leikki etenee. Pupuperhettä voi laulaa ja leikkiä eri tunteiden mukaan esim. ujosti, iloisesti, surullisesti ja vihaisesti.

Tässä isä pupu on, tässä äidin näät.

Tässä pikku pupujen kaikki näet päät.

Iloisina nyökkää ne toisille vaan,

korvansakin ristiin nämä puput saa.

<https://www.youtube.com/watch?v=Yka8i5pVLTw&t=1s>

HÄMÄ-HÄMÄHÄKKI (Kansanlaulu)

Alla olevassa YouTube-videossa on näytetty lauluun liittyvä leikki, kannattaa katsoa se, jos laulu on vieras ennekuin alkaa lasten kanssa laulamaan tätä laulua. Tämän laulun voi myös ”lallattaa”, niin samalla tulee toteutua suujumppaa, joka on myös tärkeä osio lapsen kielenkehityksen kannalta.

1. Hämä-hämähäkki kiipes langalle. Tuli sade rankka, hämähäkin vei. Aurinko armas kuivas satehen, hämä-hämähäkki kiipes uudelleen.
2. Muura-muurahainen kortta kuljettaa, ahkerasti työssään aina ahertaa. Valmis on kohta keko komea, muura-muurahainen kortta kuljettaa.
3. Heinä-heinäsiirkka soittaa viuluaan, heinikossa hyppii sinne tänne vaan. Pieni sinikello käypi nukkumaan, heinä-heinäsiirkka soitta viuluaan.
4. Hämä-hämähäkki kutoo verkkojaan, pieni lintu lensi siihen katsoomaan. Aurinko laski kauas vuorten taa, hämä-hämähäkki kutoo verkkojaan

<https://www.youtube.com/watch?v=GY4MBLDXSZc>

LOPETUSLAULU (Kansansävelmä)

Alla olevassa YouTube- videossa on näytetty lauluun liittyvä leikki. Jos laulu on vieras niin kannattaa katsoa video, ennen kuin alkaa lasten kanssa laulamaan ja leikkimään tätä laulua.

Suljen ihanan soittorasian,
kierrän lauluni kippuraan.
Muiston mukavan taskuun taputan,
siihen saakka, kun tavataan.
Kiitän, kumarran, niiaan, vilkutan,
pian taas yhdessä laulellaan.
Tral-lal-la-la-laa, tral-lal-la-la-laa,
tral-lal-la-la-lal-lal-lal-laa.

<https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=NIDh3DiisyE>

VINKKEJÄ/LISÄMATERIAALI

Kielinuppu sivustolta löytyy lauluja, jotka tukevat kielen kehitystä
<https://www.kielinuppu.fi/>

Siina ja taikaradio sivulta löydät Siina lauluja, joissa on hyviä leikkejä mukana <https://www.siinahirvonen.fi/>

Fröbelin palikoilla on hyviä laululeikkejä <https://www.frobelinpallikat.fi/>

Musiikki kuuluu kaikille sivusto <https://musiikkimatka.fi/>

Pohjankallio, A-K. 2017. Suupoppia lastenlaulukirja

LÄHTEET:

Ahonen, L. 2018 Vasun käyttöopas. Keuruu: Otava

Lasten Keskus 2011. Kiva kun olet täällä. Lauluvideo. YouTube-videopalvelu, julkaistu 11.6.2011. Viitattu 15.11.2023. https://www.youtube.com/watch?v=R_nh8ilo-Ug

Lindeberg-Piiroinen, A. & Ruokonen, I. 2017 Musiikki ja me. Teoksessa Lindeberg-Piiroinen, A. & Ruokonen, I. (toim.) Musiikki varhaiskasvatuksessa-käsikirja. Tallinna: Paino Printall, 19-20.

Nurmilaakso, M. 2011. Pienen lapsen kielellinen tietoisuus osana kielen kehitystä. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L. (toim.) Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Unigrafia-Yliopistopaino, 37.

Opetushallitus (2023). Kielen rikas maailma -materiaali. Viitattu 3.10.2023 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kielten-rikas-maailma-materiaali>

Pohjankallio, A-K. 2017. Suupoppia lastenlaulukirja. Avainsäätö

Ruokonen, Inkeri 2011. Musiikin monet kielet. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L (toim.) Lapsi ja kieli, kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Unigrafia-Yliopistopaino 62-69.

Siina & Taikaradio-Orkesteri 2016. Siinan TaikaStudio, Hämä-hämähäkki, Leikki14.Laululeikkivideo. YouTube-videopalvelu, julkaistu 6.6.2016. Viitattu 15.11.2023. <https://www.youtube.com/watch?v=GY4MBLDXSZc>

Siina & Taikaradio-Orkesteri 2016. Siinan TaikaStudio, Pupuperhe, Leikki6. Laululeikkivideo. YouTube-videopalvelu, julkaistu 11.2.2016. Viitattu 15.11.2023. <https://www.youtube.com/watch?v=Yka8i5pVLTw&t=1s>

Siina & Taikaradio-Orkesteri 2020. Siinan TaikaStudio, Loppulaulu (Suljen ihan soittorasian). Laululeikkivideo. YouTube-videopalvelu, julkaistu 14.10.2020. Viitattu 15.11.2023. <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=NIDh3DiisyE>

Torppa, R., Virtala, P., Kostilainen, K. & Partanen, E. 2020 Musiikki ja lapsen kielenkehitys. Teoksessa Niemitalo-Haapola, E., Haapala, S. & Ukkola, S(toim.) Lapsen kielenkehitys Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Keuruu: Otava, 247.